

Jak zarządzać miastem światowego dziedzictwa?

2024-09-30

W naszym mieście, które od 46 lat znajduje się na liście UNESCO, został przygotowany strategiczny dokument „Wytyczne do zarządzania historycznym centrum Krakowa, miejscem światowego dziedzictwa UNESCO na lata 2023-2035”. Wytyczne są kompendium wiedzy o działaniach miasta skoncentrowanych na dziedzictwie. Zostały udostępnione przed przypadającym 8 września Dniem Solidarności Miast Światowego Dziedzictwa.

– Zachęcam wszystkich krakowian i krakowianki, nie tylko osoby zawodowo zajmujące się kwestiami dziedzictwa, do zapoznania się z tym dokumentem, w którym staramy się wytłumaczyć, jak wielką wartością jest krakowskie dziedzictwo i jak wspólnie możemy o nie dbać. Opieramy się tu na trzech kluczowych elementach: współpraca, ochrona i zrównoważony rozwój. Krakowskie dziedzictwo to nasz kapitał, wyróżnik, ale też wspólna odpowiedzialność – mówi Jadwiga Gutowska-Żyra, p.o. dyrektora Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMK.

Dokument został opracowany zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji Konwencji światowego dziedzictwa i wymogami Konwencji UNESCO w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, a następnie przyjęty stosowaną uchwałą.

Publikacja zawiera analizę najważniejszych zagadnień związanych z ochroną „wyjątkowej uniwersalnej wartości” miejsca światowego dziedzictwa. Odnosi się do sfery dziedzictwa materialnego i niematerialnego oraz podejmuje zagadnienia z dwóch perspektyw: mieszkańcy i goście miasta. Kluczową część dokumentu stanowią cele ogólne (kierunkowe) oraz odpowiadające im cele cząstkowe i działania, wypracowane w odpowiedzi na potrzeby i wyzwania zdiagnozowane w toku procesu strategicznego.

W tym procesie, koordynowanym na zlecenie miasta przez Małopolski Instytut Kultury, wzięli udział przedstawiciele poszczególnych wydziałów i jednostek organizacyjnych urzędu miasta oraz miejskich instytucji kultury. Uczestnicy procesy oparli się na działaniach miasta, a kwestiom troski o dziedzictwo nadali praktyczny charakter. W przygotowaniu dokumentu ważnym punktem odniesienia było opracowanie z 2022 roku – „Plan zarządzania miejscem światowego dziedzictwa UNESCO dla historycznego centrum Krakowa”, przygotowane przez zewnętrznych ekspertów.

– Wytyczne, które przedstawiamy są jednym z niewielu takich dokumentów w skali kraju. Uwzględniamy i łączymy w nich wymogi formalne, a jednocześnie opieramy je na dostępnej wiedzy i doświadczeniu. Liczymy, że będą nie tylko jednym z dokumentów operacyjnych dla miejsca światowego dziedzictwa, ale też staną się początkiem zmian w zakresie równoważenia funkcji miejskich i zintegrowanego zarządzania dziedzictwem miasta – podkreśla Katarzyna Piotrowska, zastępczyni dyrektora Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMK.

Dokument jest dostępny na stronie [Kraków Heritage](#) (w polskiej i angielskiej wersji językowej). Jego publikacja w takim terminie przypomina o przypadającym **8 września Dniu Solidarności Miast Światowego Dziedzictwa** – OWHC (Organization of the World Heritage Cities). To święto

obchodzone w rocznicę powołania organizacji, do której Kraków należy od 1995 roku. Celem OWHC jest wzajemne wspieranie, pomoc, wymiana doświadczeń w zarządzaniu tych części miast, które znajdują się na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO, zwłaszcza w opracowywaniu strategii uwzględniających rozwój i zachowanie dziedzictwa

Kraków na liście UNESCO od 46 lat

W tym roku mija 46 lat o wpisu Krakowa na listę UNESCO. We wrześniu 1978 roku podczas pierwszego posiedzenia Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO zapadła historyczna decyzja o wpisie centrum Krakowa na prestiżową listę miejsc o szczególnym znaczeniu dla dziedzictwa świata. Kraków znalazł się wówczas w gronie zaledwie dwunastu takich miejsc na świecie, razem z pobliską Kopalnią Soli w Wieliczce.

Nasze miasto było też pierwszym miejscem w Europie, w którym wyróżniono nie pojedyncze obiekty, ale cały zespół miejski z Zamkiem Królewskim na Wawelu, Starym Miastem, Kazimierzem oraz dawnym przedmieściem Stradom. Wpis na listę światowego dziedzictwa uruchomił społeczną kampanię na rzecz rewitalizacji niszczących zabytków miasta. W ślad za wpisem na Listę Światowego Dziedzictwa jesienią 1978 roku powstał Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa. Finansowanie prac przy zabytkach – wraz ze stworzonym już po transformacji ustrojowej systemem miejskich dotacji na prace konserwatorskie – przyczyniło się do bezprecedensowej przemiany wyglądu zabytkowego centrum i przywrócenia blasku licznym obiektom.

Priorytet – troska o dziedzictwo

W Krakowie mamy także obiekty, działania i tradycje, których znaczenie i statusy są potwierdzone odpowiednimi wpisami na listy UNESCO. W 2013 roku Kraków dołączył do Sieci Miast Kreatywnych UNESCO jako pierwsze nieanglojęzyczne Miasto Literatury. Przechowywany w Bibliotece Jagiellońskiej autograf „O obrotach sfer niebieskich” Mikołaja Kopernika wpisany jest na Listę Pamięci Świata UNESCO, a tradycja szopkarstwa krakowskiego wpisana została na Reprezentatywną Listę Niematerialnego Dziedzictwa Ludzkości UNESCO.

Dodajmy, że na ochronę dziedzictwa i autentyczności historycznego centrum przekładają się także takie działania miasta, jak m.in. wcielenie w życie idei parków kulturowych czy wprowadzenie uchwały krajobrazowej. Oryginalny charakter miasta chronią też lokalne planowanie przestrzenne oraz programy rewitalizacji i wsparcia dla branż chronionych. Jednocześnie stopniowo odkrywane i doceniane są nowe warstwy dziedzictwa miasta – takie jak na przykład forty Twierdzy Kraków, architektura modernizmu czy socrealistyczna dzielnica Nowa Huta, uznana w ubiegłym roku za Pomnik Historii.

- **Zobacz [streszczenie dokumentu „Wytyczne do zarządzania historycznym centrum Krakowa, miejscem światowego dziedzictwa UNESCO na lata 2023-2035” \[pdf\]](#)**